

งานอันเป็นวัตถุแห่งลิขสิทธิ์

นายสมพล พรพัฒน์เลิศกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2529

ISBN 974-566-313-1

013490

i 177A6292

SUBJECT MATTERS OF COPYRIGHT

Mr. Sompol Pornpattanaleskul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of laws

Department of Law

Graduate School

Chulalongkorn University

1986

หัวข้อวิทยานิพนธ์
โดย
ภาควิชา
อาจารย์ที่ปรึกษา

งานอันเป็นวัตถุประสงค์
นายสมพล พรพัฒน์เลิศกุล
นิติศาสตร์
อาจารย์รัชชัย สุภผลศิริ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.สรชัย พิศาลบุตร)

รักษาการในตำแหน่งรองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนรักษาการในตำแหน่งคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุผานิต มั่นสุข)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ)

..... กรรมการ
(อาจารย์จรรยา ภัทธีธนากุล)

..... กรรมการ
(อาจารย์ปริญญา ทิมคง)

..... กรรมการ
(อาจารย์รัชชัย สุภผลศิริ)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์
ชื่อนิติศ
อาจารย์ที่ปรึกษา
ภาควิชา
ปีการศึกษา

งานอัน เป็นวัตถุแห่งลิขสิทธิ์
นายสมพล พรพัฒน์เลิศกุล
อาจารย์รัชชัย สุภผลศิริ
นิติศาสตร์
2528

บทคัดย่อ

กฎหมายลิขสิทธิ์มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้สร้างสรรค์ที่ได้สร้างสรรค์งานขึ้น โดยทุ่มเทสติปัญญา ความวิริยะ อุตสาหะ ในการก่อให้เกิดงานขึ้นมาอันเป็นประโยชน์ ค่อมวลมนุษยชาติในการที่จะได้ใช้ประโยชน์จากงานนั้น ดังนั้น "งาน (work)" จึง เป็นสาระสำคัญของประการหนึ่งของกฎหมายลิขสิทธิ์ซึ่ง เรียกได้ว่าเป็นวัตถุแห่งลิขสิทธิ์

วิวัฒนาการในการให้ความคุ้มครองงานอัน เป็นวัตถุแห่งลิขสิทธิ์ขึ้นอยู่กับการ พัฒนาของสังคม เศรษฐกิจ และวิทยาการด้านต่าง ๆ แต่เดิมนั้นกฎหมายลิขสิทธิ์มุ่ง คุ้มครองงานวรรณกรรมเป็นหลัก ต่อมาจึงได้มีการให้ความคุ้มครองมาถึงงานศิลปกรรม งานนาฏกรรม งานดนตรีกรรม ฯลฯ แม้กฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยก็มีวิวัฒนาการในลักษณะ นี้เช่นเดียวกัน เหตุผลในการที่แต่ละประเทศได้ขยายการคุ้มครองประเภทของงานต่าง ๆ ออกไปก็เพราะมองเห็นความสำคัญของงานประเภทต่าง ๆ เหล่านั้น และเห็นว่าเหมาะสม สำหรับสังคมของตนในการให้ความคุ้มครองงานเหล่านั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว ประเภทของ งานซึ่งได้รับความคุ้มครองในแต่ละประเทศจึงหาได้เหมือนกันไม่ งานบางประเภทอาจได้ ได้รับความคุ้มครองในประเทศหนึ่ง ในทางตรงกันข้ามอาจไม่ได้รับความคุ้มครองในอีกประเทศ หนึ่งก็ได้

วิทยานิพนธ์นี้ได้พยายามวิเคราะห์ปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับงานอัน เป็นวัตถุแห่งลิขสิทธิ์ใน สาระสำคัญ ดังนี้

ประการแรก ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติหรือลักษณะพิเศษหนึ่ง เป็นองค์ประกอบของงานอันมีลิขสิทธิ์ คุณสมบัติต่าง ๆ ที่มีลักษณะสากลโดยสรุปมี 5 ประการคือ 1. การจดทะเบียน 2. การโฆษณางาน 3. หลักการบันทึกงานให้ปรากฏ (fixation) 4. หลัก originality 5. หลักที่ว่างานอันซัดคือความสงบเรียบร้อยหรือที่ลธรรมอันดีของประชาชน ไม่ควรได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมายลิขสิทธิ์ อย่างไรก็ตามก็คุณสมบัติต่าง ๆ เหล่านี้กฎหมายลิขสิทธิ์ของแต่ละประเทศหาได้เหมือนกันไม่ บางประเทศต้องการมาก บางประเทศต้องการน้อย สำหรับกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยในปัจจุบันพบว่าต้องการคุณสมบัติเพียงบางประการเท่านั้น คุณสมบัติที่ต้องการอย่างชัดเจน ได้แก่ การโฆษณางานและหลัก originality ส่วนหลักที่ว่างานที่ซัดคือความสงบเรียบร้อยหรือที่ลธรรมอันดีของประชาชนไม่ควรได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมายลิขสิทธิ์นั้น โดยเหตุผลต่าง ๆ ที่ได้จากการวิจัยควรถือได้ว่าเป็นคุณสมบัติประการหนึ่งที่กฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยในปัจจุบันต้องการด้วย ปัญหาที่น่าสนใจก็คือ หลักการบันทึกงานให้ปรากฏ (fixation) และหลักที่ว่างานที่ซัดคือความสงบเรียบร้อยหรือที่ลธรรมอันดีของประชาชนไม่ควรได้รับความคุ้มครอง โดยกฎหมายลิขสิทธิ์ซึ่งในปัจจุบันกำลัง เป็นปัญหาที่ถกเถียงกันอย่างมาก

ประการที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับประเภทของงานซึ่งจำแนกได้ดังนี้

ก. ปัญหาเกี่ยวกับลักษณะของงานประเภทต่าง ๆ ตามที่มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 บัญชีรับรองไว้ทั้งสิ้น 8 ประเภท วิทยานิพนธ์นี้ได้วิจัยถึงความหมายและขอบเขตของงานแต่ละประเภทว่ามีขอบเขตแค่ไหน เพียงใด ปัญหาที่น่าสนใจ ได้แก่ งานศิลปะประยุกต์ และงานอื่นใดอันเป็นงานในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลป์ โดยเฉพาะงานในแผนกวิทยาศาสตร์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องคอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ และส่งผลถึงการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ของต่างประเทศด้วย

ข. ปัญหาเกี่ยวกับงานสร้างสรรค์บางอย่างว่าสมควรจะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 หรือไม่ ได้แก่ 1. คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ (Computer Software) 2. แผนแบบทางคานอุตสาหกรรม (Industrial designs)

3. เครื่องหมายการค้า (Trademarks) และเครื่องหมายบริการทางการค้า (Service mark) 4. แบบตัวพิมพ์ (Typefaces) 5. งานจัดรูปเล่ม และเรียบเรียงตัวอักษร (Typographical arrangements)

ในประเด็นปัญหาแรกเกี่ยวกับคุณสมบัติ หรือลักษณะพิเศษซึ่งเป็นองค์ประกอบของงานอันมีลิขสิทธิ์ พบว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยมีวิวัฒนาการมาจากกฎหมายลิขสิทธิ์ของต่างประเทศ รวมถึงข้อตกลงอนุสัญญาระหว่างประเทศ การสร้างความเข้าใจกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงหลักการ ทฤษฎีและระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ของต่างประเทศ รวมทั้งอนุสัญญาเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศด้วย เพื่อค้นหาเหตุผล เจตนารมณ์ และหลักการบางอย่าง ดังนั้นการศึกษากฎหมายลิขสิทธิ์ของต่างประเทศจึงมีความจำเป็นต่อการตีความกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยอย่างหลักเลียงไม่ได้

ในประเด็นปัญหาที่สองเกี่ยวกับประเภทของงาน พบว่าพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ยังบัญญัติไว้มืดมนเพียงพอ เช่น ปัญหาเรื่องความหมายของงานบางอย่าง ได้แก่ งานศิลปะประยุกต์ งานอื่นใดอันเป็นงานในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์หรือแผนกศิลป์ นอกจากนั้นยังมีปัญหาในงานบางอย่างว่าจะได้รับความคุ้มครองหรือไม่ เช่น คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ ซึ่งในการตีความปัญหาเหล่านี้ควรจะอิงอยู่กับแนวความคิดพื้นฐานที่ว่า การคุ้มครองลิขสิทธิ์มุ่งคุ้มครองงานอันเกิดจากการสร้างสรรค์ทางปัญญา ด้วยความวิริยะอุตสาหะ ในกรณีที่ตัวบทกฎหมายบัญญัติประเภทของงานไว้มืดมนก็ควรจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมายลิขสิทธิ์ด้วย เพื่อนำมาวินิจฉัยว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งควรจัดเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ได้หรือไม่ นอกจากนั้นการที่วิทยาการก้าวหน้าขึ้น ย่อมเป็นไปได้ว่าสิ่งสร้างสรรค์ที่เกิดจากสติปัญญาของมนุษย์จะเพิ่มมากขึ้น กฎหมายลิขสิทธิ์จึงควรพัฒนาไปเพื่อคุ้มครองสิ่งเหล่านั้นในฐานะงานอันมีลิขสิทธิ์เช่นเดียวกัน

This thesis aims at analysing problems on subject matters as follows :-

1. Problems concerning five characteristics for a copyrighted work in general, namely, registration, publication, fixation originality and a work contrary to public order or morality. The copyright law of some country require all of those qualifications while others require some of them. Regarding copyright law of Thailand, only publication and originality are clearly specified but fixation and a work contrary to public order and morality are still controversial problems.

2. Problems concerning work classification are as follows :-

2.1) 8 types of work under section 4 in copyright Act B.E. 2521 (1978). This thesis deals with meaning and scope of work in each type. Interesting problems arise in the types of "work of applied arts" and "any other work in the literary, scientific or artistic domain", as regards computer softwares and also the international protection of copyright.

2.2) Whether or not such creative works as computer software, industrial designs, trademarks, service mark, typefaces and typographical arrangements are copyrightable.

With regard to problem No. 1 ; since in Thai Copyright Act derives from foreign laws and international conventions, it is inevitable to study copyright theories and systems of foreign laws as well as international conventions so as to understand Thai copyright act.

With respect to problem No. 2, the legislation of Copyright Act B.E. 2521 (1978) are not clear enough. To solve problems like meanings of "work of applied arts" and "any other work in the literary, scientific or artistic domain" or whether computer software is under protection of copyright or not and etc., the protection of the creation of a work with intelligence and diligence of its author becomes first priority. And in case of unclear legislation of copyright law, intent of copyright law and the advance of technology should also be taken into consideration.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความกรุณาจากบุคคลหลายท่าน ที่ได้ให้ความกรุณาต่อผู้เขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านอาจารย์รัชชัย สุภผลศิริ ที่ได้กรุณาสละเวลารับเป็นอาจารย์ปรึกษา ได้ให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำ และควบคุมการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิด ท่านอาจารย์จรูญ ภักดีธนากุล ที่กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา ให้แง่คิดในหลาย ๆ ด้านเสมือนเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาอีกท่านหนึ่งของผู้เขียน ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์สุผานิต เกิดสมเกียรติ ท่านรองศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ เสกเสถียร ท่านอาจารย์ปริญญา ศิษฺตุถ ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำ ให้ข้อมูลในการทำวิจัย และให้ความกรุณาตรวจวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้เขียนในฐานะศิษย์ขอกราบขอบพระคุณท่านคณาจารย์ที่กล่าวนามมาทั้งหมดไว้ ณ ที่นี้ด้วยความเคารพยิ่ง

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์กึ่ง ภาณุไชย และท่านอาจารย์ชรรยง พวงราช ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา และให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลในการทำวิจัยแก่ผู้เขียน

ผู้เขียนขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ประกอบ ลาภเกษร ผู้อำนวยการกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ และคุณนันทา วรเนติวงศ์ หัวหน้างานแปลและลิขสิทธิ์ ซึ่งท่านทั้งสองเป็นผู้บังคับบัญชาของผู้เขียน และเป็นผู้ที่เข้าใจถึงความจำเป็นของผู้เขียนในการทำวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบคุณ คุณสมศรี เอี่ยมธรรม คุณนันทมา ตันติเวสส์ คุณสุกฤษณ์ ธาราคักดิ์ คุณสุทธิพันธ์ ชูทรานนท์ คุณศิรินันท์ บุญศิริ คุณประสิทธิ์ แสงทับ คุณละม่อม สุกทรวง คุณเกศินี วงศ์ประระ คุณจันทิมา สว่างธนากุล คุณฉวีชัย สุกใจศิริบุญชัย รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือผู้เขียนมาโดยตลอด

การเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หากมีคุณค่าและประโยชน์ในการศึกษาวิชานิติศาสตร์
อยู่บ้าง ผู้เขียนขอกราบเป็นกตเวทิตาคุณแต่ปีความารดา ตลอดจนผู้มีอุปการะคุณอื่น ๆ ที่ได้
ให้ความรัก ความกรุณา รวมทั้งได้ให้การศึกษานผู้เขียนสามารถจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
สำเร็จได้ด้วยความมุ่งมั่น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ช
กิตติกรรมประกาศ	ญ
สารบัญ	ฎ
บทนำ	ค
บทที่ 1 ประวัติและลักษณะของลิขสิทธิ์	1
1. ประวัติกฎหมายลิขสิทธิ์	1
1.1 ในต่างประเทศ	1
1.1.1 สมัยโบราณเริ่มตั้งแต่อารยธรรมตะวันตก ในกรีกโบราณและในโรม	1
1.1.2 สมัยกลาง	2
1.1.3 สมัยการประดิษฐ์แท่นพิมพ์จนถึงอนุสัญญา ลิขสิทธิ์นานาชาติ	2
1.1.4 สมัยจากอนุสัญญากรุงเบอร์ลินจนถึงปัจจุบัน	8
1.2 ในประเทศไทย	13
1.2.1 ประกาศหอสมุดชิรญาณ ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2437)	13
1.2.2 พระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ ร.ศ. 120 (พ.ศ. 2444)	13
1.2.3 พระราชบัญญัติแก้ไขพระราชบัญญัติกรรม สิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ พ.ศ. 2457 ...	14
1.2.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและ ศิลปกรรม พ.ศ. 2474	14
1.2.5 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521	15

2.	ลักษณะของลิขสิทธิ์	17
2.1	ลักษณะโดยทั่วไป	17
2.1.1	ความหมายของลิขสิทธิ์	17
2.1.2	ลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินจกเป็นทรัพย์สินทาง ปัญญาประเภทหนึ่ง	19
2.1.3	ลิขสิทธิ์ต่างกับสิทธิบัตรและเครื่องหมาย การค้าอย่างไร	22
2.2	ลักษณะตามกฎหมายไทย	23
2.2.1	ความหมายของลิขสิทธิ์ตามพระราช บัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ในมาตรา 4 เปรียบเทียบกับความหมายตามกฎหมาย ลิขสิทธิ์ของไทยแต่เดิม	23
2.2.2	ลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินหรือบุคคคลสิทธิ	26
2.2.3	ลิขสิทธิ์ต่างกับกรรมสิทธิ์อย่างไร ..	34
2.3	เหตุที่ต้องมีการคุ้มครองลิขสิทธิ์	37
2.3.1	หลักที่ว่าด้วยความยุติธรรมทางธรรมชาติ	38
2.3.2	หลักทางคานเศรษฐกิจ	39
2.3.3	หลักทางคานเสริมสร้างวัฒนธรรมของชาติ	39
2.3.4	หลักทางคานสังคม	39
2.4	ระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ที่สำคัญ	40
2.4.1	ระบบภาคพื้นยุโรป	40
2.4.2	ระบบแองโกล - แซกซอน	41
2.4.3	ระบบสังคมนิยม	42
2.4.4	ระบบของประเทศที่กำลังพัฒนา ...	43

2.5	สิทธิข้างเคียงและกรรมสิทธิ์	45
2.5.1	สิทธิข้างเคียง	45
2.5.2	กรรมสิทธิ์	59
บทที่ 2	งานอันเป็นวัตถุประสงค์ลิขสิทธิ์	68
1.	ความหมายของคำว่า "งาน"	68
1.1	ความหมายโดยทั่วไป	68
1.2	ความหมายตามกฎหมายลิขสิทธิ์	68
1.2.1	ความหมายตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของต่างประเทศ	68
1.2.2	ความหมายตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทย	69
2.	วิวัฒนาการเกี่ยวกับงานซึ่งได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์	70
3.	ลักษณะพิเศษซึ่ง เป็นองค์ประกอบของงานอันมีลิขสิทธิ์	78
3.1	การจดทะเบียนลิขสิทธิ์	78
3.1.1	กลุ่มประเทศที่จดทะเบียนลิขสิทธิ์ ..	82
3.1.2	กลุ่มประเทศที่ไม่จดทะเบียนลิขสิทธิ์ ..	82
3.1.3	เปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของการจดทะเบียนและไม่จดทะเบียนลิขสิทธิ์ ..	84
3.2	การโฆษณางาน	85
3.2.1	แนวความคิดเกี่ยวกับการโฆษณา ..	85
3.2.2	การโฆษณาตามความหมายในกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทย	86

3.3	องค์ประกอบมูลฐานของงานอันมีลิขสิทธิ์ ...	92
3.3.1	หลักในเรื่อง originality ...	92
3.3.2	หลักในเรื่อง creativity	103
3.3.3	หลักที่ว่าความใหม่ของงาน (novelty) ไม่ใช่สาระสำคัญของลิขสิทธิ์	105
3.3.4	หลักที่ว่าคุณภาพของงาน (quality) ไม่ใช่สาระสำคัญของลิขสิทธิ์	109
3.4	หลักการบันทึกงานให้ปรากฏ (fixation)	109
3.5	หลักที่วางงานที่จัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชนไม่ควรถือว่าเป็น งานอันมีลิขสิทธิ์	122
4.	งานที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์	129
4.1	งานที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ของต่างประเทศ	130
4.2	งานซึ่งได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ของไทย	130
4.3	ข้อจำกัดการคุ้มครองงานลิขสิทธิ์ของต่างประเทศ	173
5.	สิ่งที่ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ...	194
5.1	งานที่สิ้นอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์	194
5.2	งานที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 6 แห่ง พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521	197
5.3	สิ่งที่ยกเว้นไว้ในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521	198

บทที่ 3	ปัญหากฎหมายลิขสิทธิ์เกี่ยวกับงานบางอย่าง	205
1.	คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ (Computer Software) หรือคอมพิวเตอร์โปรแกรม (Computer Program)	205
1.1	ลักษณะของคอมพิวเตอร์และคอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์	205
1.2	แนวความคิดในการคุ้มครองคอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์	208
1.3	ปัญหาเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ ในกฎหมาย ลิขสิทธิ์	211
1.4	กฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยเกี่ยวกับการคุ้มครอง คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์	215
2.	งานเกี่ยวกับแผนแบบทางคานอุตสาหกรรม (Industrial designs)	220
2.1	ความหมายและประวัติของแผนแบบคานอุตสาหกรรม	220
2.2	งานเกี่ยวกับแผนแบบทางคานอุตสาหกรรมในต่าง ประเทศ	222
2.3	งานเกี่ยวกับแผนแบบหรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรม (Industrial designs) ตามกฎหมายไทย	242
3.	เครื่องหมายการค้า (Trademarks) และเครื่องหมาย บริการทางการค้า (Service mark)	249
3.1	ลักษณะของเครื่องหมายการค้าและเครื่องหมายบริการ ทางการค้า	249
3.2	ความสัมพันธ์ระหว่างเครื่องหมายการค้ากับกฎหมาย ลิขสิทธิ์	251

4. แบบตัวพิมพ์ (Typefaces)	254
4.1 ที่มา	254
4.2 แนวความคิดและปัญหาในการให้ความคุ้มครองแบบ ตัวพิมพ์	256
5. การออกแบบรูปเล่มและการเรียงเรียงตัวอักษร (Typographical arrangements)	265
5.1 ที่มา	265
5.2 แนวความคิดและปัญหาในการให้ความคุ้มครองการ ออกแบบรูปเล่มและการเรียงเรียงตัวอักษร ..	267
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	275
1. บทสรุป	275
2. ข้อเสนอแนะ	293
บรรณานุกรม	299
ประวัติผู้เขียน	307

บทนำ

ความเป็นมาและสาระสำคัญของปัญหา

"ลิขสิทธิ์" เป็นคำที่รู้จักและเรียกขานกันมาเป็นเวลานานแล้ว ในประเทศไทย ได้มีกฎหมายรับรองสิทธิประเภทนี้มาตั้งแต่กฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับแรก คือ ประกาศหอสมุดควชิรญาณ ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2437) จนถึงกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 รวมระยะเวลาถึง 92 ปี แต่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ของประชาชนทั่วไปยังคงค่อนข้างจะอยู่ในวงจำกัด แม้แต่ผู้ที่ประกอบวิชาชีพทางด้านกฎหมายโดยตรง ในบางครั้งก็ยังมี ความเข้าใจเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ไม่ถูกต้องนัก เช่น ในเรื่องความแตกต่างระหว่าง ลิขสิทธิ์กับสิทธิบัตร ในเรื่องขอบเขตของงานอันมีลิขสิทธิ์ว่ามีแค่ไหนเพียงใด ฯลฯ

โดยทั่วไปแล้วคำว่า "ลิขสิทธิ์" เป็นนามธรรมเท่านั้นเองเกี่ยวกับคำว่า "สิทธิ" ซึ่งหมายถึงอำนาจตามกฎหมายที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งภายในขอบเขตและเงื่อนไข ที่กฎหมายกำหนดและโดยสภาพจึงต้องมีรูปธรรม (expression) อย่างใดอย่างหนึ่งมา รองรับอำนาจตามกฎหมายนั้น ซึ่งเรียกว่า "วัตถุแห่งลิขสิทธิ์" ฉะนั้นความยากของปัญหา เรื่องลิขสิทธิ์จึงมิได้อยู่ที่ความหมายของอำนาจแห่งลิขสิทธิ์ หากแต่อยู่ที่ขอบเขตและความหมายของ วัตถุแห่งลิขสิทธิ์มากกว่า

วัตถุแห่งลิขสิทธิ์ตามความหมายในกฎหมายลิขสิทธิ์ก็คือ งานที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ ขึ้นโดยการริเริ่มโดยตนเอง ใช้สติปัญญา ความวิริยะ อุตสาหะ ก่อให้เกิดงานนั้นขึ้นมา

ปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับงานอันเป็นวัตถุแห่งลิขสิทธิ์ก็คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติหรือลักษณะพิเศษซึ่งเป็นองค์ประกอบของงานอันมี ลิขสิทธิ์ กล่าวคือ การที่จะถือว่าเป็นงานอันควรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ จะต้องมีความรู้คุณสมบัติหรือลักษณะพิเศษ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของงานอันมีลิขสิทธิ์ประการใดบ้าง

คุณสมบัติต่าง ๆ อันเป็นลักษณะสากลที่เกี่ยวข้องพอสรุปได้ว่ามี 5 ประการคือ

1. การจดทะเบียน 2. การโฆษณางาน 3. หลักการบันทึกงานให้ปรากฏ (fixation) 4. หลัก originality 5. หลักที่ว่างานอันใดชักต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนไม่ควรได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมายลิขสิทธิ์ อย่างไรก็ตามคุณสมบัติต่าง ๆ เหล่านี้กฎหมายลิขสิทธิ์ของแต่ละประเทศหาได้ต้องการเหมือนกันไม่ บางประเทศอาจต้องการคุณสมบัติมา ๘ บางประเทศอาจต้องการคุณสมบัติน้อยความเหมาะสมของกฎหมายลิขสิทธิ์ของตน

2. ปัญหาเกี่ยวกับ ลักษณะของงานประเภทต่าง ๆ ที่กฎหมายรับรอง กล่าวคือ งานประเภทต่าง ๆ ตามที่มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 กำหนดไว้

3. ปัญหาเกี่ยวกับงานบางอย่างจะถือว่าอยู่ในขอบเขตของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 หรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เนื้อหาขอบเขตของงานอันควรมีลิขสิทธิ์ว่ามีขอบเขตแค่ไหน เพียงใดโดยมุ่งวิเคราะห์ปัญหาข้างต้นดังนี้

1. ในเรื่องคุณสมบัติของงานในจำนวน 5 ประการ แต่ละประการมีอย่างไร ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ต้องการคุณสมบัติแค่ไหน เพียงใด

2. งานต่าง ๆ ที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 บัญญัติไว้ทั้งสิ้น 8 ประเภท นั้นแต่ละประเภทมีลักษณะอย่างไร

3. งานบางอย่างได้แก่ คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ (Computer Software) แผนแบบทางอุตสาหกรรม (Industrial designs) เครื่องหมายการค้า (Trademarks) และเครื่องหมายบริการทางการค้า (Service mark)

แบบตัวพิมพ์ (Typefaces) งานจัดรูปเล่มและเรียบเรียงตัวอักษร (Typographical arrangements) จะถือว่าเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 หรือไม่ และหากถือว่าเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์จะจัดเป็นงานประเภทใดตามที่มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์บัญญัติไว้

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษามาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ในส่วนที่เกี่ยวข้อง คำนิยามคำว่า "งาน" และคำนิยามของงานแต่ละประเภทโดยเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทย ฉบับก่อน ๆ ที่เกี่ยวข้องในส่วนนี้ รวมทั้งคำพิพากษา ความเห็นของนักกฎหมายไทยและของต่างประเทศ นอกจากนี้ยังได้พยายามวิเคราะห์ปัญหา ในหลาย ๆ ด้านทั้งทางด้านการตีความกฎหมายลายลักษณ์อักษรและพร้อมกันนั้นก็ได้พิจารณา ถึงด้านการพัฒนาประเทศซึ่งเกี่ยวข้องถึงการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ของต่างประเทศอีกทาง หนึ่งด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้ดำเนินการวิจัยโดยเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือ บทความ และเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งของไทย และต่างประเทศ ในลักษณะเปรียบเทียบ

ทฤษฎีและแนวความคิดพื้นฐาน

การคุ้มครองลิขสิทธิ์มุ่งคุ้มครองงานอันเกิดจากการสร้างสรรค์ทางปัญญา ด้วยความ วิริยะ อุตสาหะ ในกรณีที่ตัวบทกฎหมายบัญญัติประเภทของงานไว้ไม่ชัดเจนก็ควรจะต้องคำนึง ถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมายลิขสิทธิ์ด้วย เพื่อนำมาวินิจฉัยว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งควรจัดเป็นงานอันมี

ลิขสิทธิ์ใดหรือไม่ นอกจากนั้นการที่วิทยากรก้าวหน้าขึ้น ย่อมเป็นไปได้ว่าสิ่งสร้างสรรค์
ที่เกิดจากสติปัญญาของมนุษย์จะเพิ่มมากขึ้น กฎหมายลิขสิทธิ์จึงควรพัฒนาไปเพื่อคุ้มครอง
สิ่งเหล่านั้นในฐานะงานอันมีลิขสิทธิ์เช่นกัน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. สามารถหาขอบเขตของงานอันควรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์
ซึ่งถือว่าเป็นการหาแนวทางที่สำคัญในปัญหาเบื้องต้นของกฎหมายลิขสิทธิ์ก่อนที่จะก้าวไปสู่
ปัญหาในเรื่องอื่น
2. ช่วยในการตีความพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 และช่วยให้มีการ
ใช้กฎหมายอย่างถูกต้องยิ่งขึ้น
3. เสนอแนะข้อคิดเห็นเพื่อประโยชน์ในการยกร่างกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทย
ครั้งต่อไป